

Loonmatiging en belastingverlaging

Het beeld dat in het *Centraal Economisch Plan 1982* wordt geschetst van de toestand van de Nederlandse economie is niet rooskleurig. Dalende consumptie, dalende investeringen, teruglopende reële inkomens en een verder oplopende werkloosheid bepalen het beeld. Weliswaar wordt ook dit jaar weer enige terreinwinst geboekt op buitenlandse markten, maar de verwachte stijging van de export is niet voldoende om de daling van de binnenlandse bestedingen goed te maken. Als gevolg daarvan spiraleert de economie verder omlaag.

Het *Centraal Economisch Plan* bevat een interessante tabel waarin kerngegevens van EG-landen worden vergeleken. Het blijkt dat in 1981 de particuliere consumptie en de investeringen in vaste activa bijna nergens zo scherp zijn gedaald als in ons land. Bovendien liepen ook de overheidsinvesteringen en de investeringen in de woningbouw fors terug. Deze teruggang zet zich dit jaar voort, zij het minder scherp dan vorig jaar. Men vraagt zich af of bij een minder deflatoir beleid de inzinking in de Nederlandse economie niet minder diep had hoeven zijn dan nu het geval is. Het inzakken van de binnenlandse bestedingen frustrereert immers de ontwikkeling van werkgelegenheid en groei, en ook lukt het onder die omstandigheden niet het financieringstekort terug te dringen en herstel van de rendementen te bewerkstelligen. Omdat bovendien vrijwel alle handelspartners een zelfde restrictief beleid voeren biedt ook de export onvoldoende soelaas.

Natuurlijk moet erkend worden dat de mogelijkheden tot stimulering van de economie bij de huidige omvang van het financieringstekort buitengewoon gering zijn. Het meest effectief zou een internationaal gecoördineerde aanpak in EG- of OESO-verband zijn, maar zoals ook in het *Centraal Economisch Plan* wordt gesignaleerd zijn de verschillen in uitgangspositie tussen landen zo groot en hebben regeringen zozeer de neiging hun eigen weg te gaan, dat moet worden gevreesd dat een internationale vraagstimulering niet van de grond komt.

Des te belangrijker is het dat dan de binnenlandse vraag zoveel mogelijk op peil wordt gehouden, want dat bezuinigen en matigen alléén tot economisch herstel zou kunnen leiden geloof nu vrijwel niemand meer. Evenzeer is echter duidelijk dat uitbreiding van de collectieve sector de problemen alleen maar vergroot. Een alternatieve beleidslijn die op dit moment sterk in de belangstelling staat is het afschaffen van de prijscompensatie in samenhang met belastingverlaging. Op die manier worden de voordelen van loonmatiging voor de internationale concurrentiepositie gecombineerd met het belang van het in stand houden van de koopkracht. In de SER is druk over deze mogelijkheid overlegd en ook de directeur van het Centraal Planbureau, prof. Van den Beld, denkt sterk in deze richting. D'66 wil nog verder gaan en pleit in zijn economisch herstelplan *Perspectief '86* voor algehele bevriezing van de lonen (excl. incidenteel) voor vier jaar gepaard met verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Bovendien moet volgens de Democraten de vennootschapsbelasting worden gehalveerd (behalve voor de aardgassector) om de investeringen te stimuleren. Welke vorm ook wordt gekozen, zeker is dat een pakket van loonmatiging en belastingverlaging serieuze overweging verdient als mogelijke beleidslijn voor het economisch middellange-termijnbeleid dat na de verkiezingen in september door een nieuw volwaardig kabinet zal moeten worden uitgezet. Vooral in combinatie met stimulering van de investeringen zijn gunstige effecten voor de werkgelegenheid te verwachten.

Er blijven echter nog vele vragen te beantwoorden. Een daarvan is hoe acceptabel deze beleidslijn is voor de sociale partners. Zeker is dat de vakbeweging voor een uiterst

moeilijke keuze wordt geplaatst. Niet alleen moet zij instemmen met het afschaffen van de prijscompensatie die steeds met hand en tand tegen aantasting door de werkgevers is verdedigd (denk aan de stakingen in 1977), maar ook moet zij akkoord gaan met zodanige bezuinigingen in de collectieve sector — de belastingverlagingen noodzaken daartoe — dat de koppelingen tussen lonen, sociale uitkeringen en ambtenarensalarissen vermoedelijk niet te handhaven zijn. Ten slotte laat de beoogde loonmatiging praktisch geen ruimte meer voor het onderhandelen over de lonen. Mag van een organisatie die ook op continuïteit is gericht verwacht worden dat zij vrijwillig nagenoeg al haar onderhandelingsruimte voor een aantal jaren uit handen geeft in ruil voor vooralsnog onzekere werkgelegenheidsperspectieven, te meer daar met de werkgevers geen afspraken zijn te maken over medezeggenschap over de investeringen of garanties voor de werkgelegenheid? Zo nee, dan is het alternatief een langdurig overheidsingrijpen in de lonen met alle kwalijke gevolgen van dien voor het functioneren van de arbeidsmarkt.

Daarnaast blijft een klemmend probleem wat er met het financieringstekort gebeurt. De belastingverlaging zal in eerste instantie tot nog verdere verhoging van het financieringstekort leiden. Een aantal kroonleden in de SER is bereid dat voor lief te nemen omdat zij erop vertrouwen dat op termijn inverdieneffecten zichtbaar zullen worden, maar de geschiedenis is niet op hun hand. De president van De Nederlandsche Bank, Duisenberg, — die uit ervaring spreekt — vreest dat het politici aan zelfbeheersing ontbreekt om een eenmaal opgelopen financieringstekort later terug te schroeven. Zeker wanneer de koppelingen tussen lonen en uitkeringen onwrikbaar blijven en politici de hoogste prioriteit blijven geven aan de koopkracht van de minima, is het gevaar groot dat hij het gelijk aan zijn kant krijgt.

Een vraag is ook wat het effect van de loonmatiging is op de wisselkoers van de gulden. Wanneer het moeizaam verworven voordeel van de loonmatiging voor de concurrentiepositie weer even snel ongedaan wordt gemaakt door appreciatie van de gulden, is er weinig gewonnen. Hoogstens zou van de sterke gulden een gunstig neerwaarts effect op de rentestand in ons land kunnen uitgaan. Aan de andere kant zou het met de appreciatie mee kunnen vallen wanneer de investeringen werkelijk aantrekken en het overschot op de betalingsbalans als gevolg daarvan verdwijnt. Maar dan moeten die investeringen ook werkelijk aantrekken. In een markteconomie is daaromtrent geen zekerheid te verkrijgen.

Dit brengt ons op de hamvraag: komt het investeringsherstel werkelijk tot stand als de besproken beleidskoers wordt gevolgd? Zoals gezegd is zekerheid niet te bieden. Gezien de slechte vermogensverhoudingen in het bedrijfsleven moet er rekening mee worden gehouden dat een verbetering van de rendementen niet onmiddellijk in uitbreidingsinvesteringen resulteert, maar dat een eventuele financiële ruimte eerst wordt benut voor verbetering van de vermogensstructuur. Wanneer echter de arbeidskosten zich gunstig blijven ontwikkelen en de afzetperspectieven op binnen- en buitenlandse markten toenemen, wanneer daarnaast ook andere investeringsbelemmeringen zoveel mogelijk worden weggenomen, en wanneer ten slotte de investeringsgeneigdheid met directe investeringsbevorderende maatregelen wordt ondersteund, mag er een zeker vertrouwen zijn dat de investeringsbereidheid terugkeert. Op dat moment zou de Nederlandse economie de weg omhoog weer kunnen inslaan.

L. van der Geest